

การตัดสินใจรักษา ของหมอหรือของเรา?

การตัดสินใจรักษา เป็นของหมอหรือของเรา

ฐานันดรวิทย์ ศรีสยาม นักวิชาการอิสระ

การรักษาทางทันตกรรมมีหลายประเภท และมีความซับซ้อนในการรักษาแตกต่างกัน ใช้เวลานานต้องมาหลายครั้งต่อเนื่อง เช่น การจัดฟัน ใส่ครอบฟัน รักษาโรคฟัน เป็นต้น หรืออีกแบบคือการรักษาครั้งเดียว ถอนฟันบดบด

ความต้องการทางทันตกรรม (Dental/Oral Need) ก็มีความแตกต่างตามความจำเป็นเร่งด่วนของคนไข้แต่ละรายเช่นกัน จากแนวคิดความต้องการทางสุขภาพ หรือ “Health Need” อาจแบ่งประเภทความต้องการทางทันตกรรมเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 2 ประเภท คือ ความต้องการทางทันตกรรมที่บุคลากรทางการแพทย์เป็นผู้กำหนด โดยใช้เกณฑ์การวินิจฉัยทางวิชาชีพเชิง bio-medical กล่าวคือเมื่อหมอดูตรวจเจอโรคก็ระบุว่าคนไข้รายนั้นต้องได้รับการรักษา ส่วนความต้องการทางทันตกรรมอีกประเภทหนึ่งเป็นความต้องการจากความรู้สึกของคนไข้เอง ส่วนมากเป็นประเภทการจัดฟัน สวยงาม การฟอกสีฟัน

ความต้องการทางทันตกรรมใครตัดสินใจ

หากพิจารณาถึงความต้องการทางทันตกรรมที่สามารถทำได้จริง มีความลึกลับกันอยู่ กล่าวคือในกรณีทันตแพทย์ระบุว่าฟันเป็นโรคที่ต้องได้รับการรักษา แต่ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ บุคลากรทางการแพทย์ไม่เพียงพอ (ในกรณีโรงพยาบาลของรัฐ) คนไข้ต้องรอรับการรักษาเป็นเวลานาน (จนอาจไม่ทันช่วงที่) หรือทันตแพทย์อาจวินิจฉัยว่ายังไม่เกิดความรุนแรงควรไปปรับพฤติกรรมดูแลช่องปากแทน แต่คนไข้ร้องขอให้ทำทันตกรรมก็อาจไปอยู่ในความต้องการทางทันตกรรมประเภทที่สองแทน

ในทางกลับกันก็พบเช่นเดียวกันว่าคนไข้บางส่วนที่มีความสามารถในการจ่ายก็เลือกที่จะรักษาด้วยคลินิกเอกชนซึ่งไม่ต้องรอนาน แต่ก็มีคนไข้บางรายที่อยู่ตรงกลาง คือพอจ่ายได้ แต่ไม่มากพอถึงเรทราคาที่คุณหมอหรือคลินิกกำหนดไว้ จึงเลือกตัดสินใจรักษาแบบค่อยๆ ผ่อนผันความเจ็บปวด

มีคำถามสำหรับภาคประชาชนด้วยเช่นกันว่า ประชาชนมีสิทธิในการตัดสินใจเลือกว่าจะถอนหรือไม่ถอน โดยขอมีสิทธิในการพิจารณาร่วมกับหมอได้หรือไม่ อาจดูผลเอ็กเรย์ร่วมกับคุณหมอ รวมถึงปฏิกริยาของหมอฟัน อยากให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อคนไข้ ซึ่งจะเชื่อมโยงไปยังในเรื่องความกลัวที่มีต่อหมอฟัน “คุยกันดีๆ ก่อนได้ไหม ไม่ใช่มาถึงถอนเลย” เพื่อให้ชาวบ้านได้รู้สึกมีเวลาในการเตรียมใจก่อนจะทำการถอนฟัน

จนถึงประเด็นร้องถามเรื่องการถอนฟันผิดซี่ หรือการรักษาผิด ควรมีการออกกฎหมายเพื่อฟ้องร้องได้ในอนาคต ซึ่งผู้เข้าร่วมทราบว่าประเด็นนี้ต้องใช้เวลา จึงเสนออีกทางเลือกหนึ่ง คือ การร้องเรียนเพื่อเรียกร้องการชดเชยจากหมอ หรือคลินิก ซึ่งจะเชื่อมโยงไปถึงจรรยาบรรณของหมอฟัน คนไข้มีสิทธิในการรับรู้ถึงจรรยาบรรณได้หรือไม่?

ร้องที่ใคร ในกรณีรักษาผิวดูแล

จากประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมบางคน ในประเด็นการรักษาที่ผิวดูแลควรให้มีการเยียวยา เช่น ทำฟันทบอบ ให้ฟรี หรือสิ่งที่ยังเจ็บจะรักษาฟรีชดเชย แต่ร้องเรียนได้ที่ใคร? รวมไปถึงการมองภาพใหญ่ไปในเชิงระบบว่า ควรให้มีองค์กรกลางทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาทางกฎหมายในการดำเนินการในส่วนนี้ และวางกรอบการรับผิดชอบของหมอในกรณีการรักษาผิวดูแล ขณะเดียวกันเรื่องนี้จะไปตอบโจทย์ในเรื่องสิทธิการตัดสินใจด้วย เพราะการรู้กรอบความรับผิดชอบของหมอ ฟันทบอบ ๑ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะทำให้การตัดสินใจรักษาได้ง่ายขึ้น เชื่อมโยงไปถึงการทำฟันทบอบในกลุ่มผู้สูงอายุด้วยว่า ฟันทบอบบางประเภทมีราคาสูงมาก ประชาชนจะสามารถรู้ได้อย่างไรว่าฟันทบอบที่นำมาใส่ทดแทนนั้น เป็นฟันทบอบที่มีคุณภาพมีการรับประกันคุณภาพด้วยใบรับประกันได้หรือไม่ “เราไม่มีความรู้เรื่องเหล่านี้อยู่แล้ว หมอให้เราทำอะไรก็ทำ แต่จะมีใครช่วยเราให้คำปรึกษาได้ไหม” เป็นเสียงสะท้อนจากเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ

การรับรองการันตีสถานบริการทันตกรรม

เป็นแนวคิดต่อเนื่องจากการพูดคุยถึงสิทธิในการพูดคุยร่วมตัดสินใจในการรักษาระหว่างหมอ ฟันทบอบ และคนไข้ และจรรยาบรรณแพทย์รวมถึงการรับรองว่าการเข้ารับการรักษาที่ทันตกรรมกับคลินิกนี้จะได้ความคุ้มครองหากมีเหตุผิวดูแลเกิดขึ้น เพื่อให้ประชาชนสามารถเลือกตัดสินใจเลือกบริการของแต่ละคลินิกได้ง่ายขึ้น โดยระบบใหญ่สามารถสร้างการรับรองคุณภาพคลินิกได้หรือไม่ โดยอาจมีตราสัญลักษณ์บางอย่างที่เป็นการรับรอง เช่นเดียวกับกรณีร้านยาปลอดภัย ซึ่งจะมีป้ายติดกำกับว่า “ร้านนี้ปลอดภัยจ่ายยาโดยเภสัชกรเป็นต้น”

เพื่อสร้างอีกแนวทางหนึ่งของการเข้าถึงการบริการทางสุขภาพที่เป็นธรรม การขอใช้สิทธิ์ร่วมตัดสินใจในการรับการรักษาทางทันตกรรมและการรับรองคุณภาพคลินิกทันตกรรมที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน จะสามารถพัฒนาอย่างไรให้เกิดกลไกรับรองได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

1. โครงการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพช่องปากประเทศไทย : ข้อมูลจากเวทีแลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็นประเด็นระบบสุขภาพช่องปากจากภาคประชาชน, มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ (มสช.)
2. ความต้องการทางทันตกรรม,วารสารทันตกรรม (2555) รศ.ทพญ.ดร.สุชาติดวง กฤษณาพงษ์